

שבעת ימים פרק ראשון יומא

מ.

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי פ"ט מהלכות
מעשר הלכה א:

רבינו הגנאל

המעשר לוי מי שנותן
אחרו ללוי ישי מי שאינו
נותן. ומחוייבין אותו
(בספין) [בספק שמא נתן]
ושמא לא נתן. והרומת
מעשר וד האוכלו חיבי
מיתה, כמו הרומת שהיא
אחת מתמששים. לפיכך
חיבי הכהנים להפריש כל
קמח (ובביאה) [תבואה]
הקנה הארץ חלק אחד
ממאה שהיא שיעור
תרומת מעשר ותרומת לכתן.
אבל המעשר שהוא בלאו
לא חיביבום מספק. וזה
מפורש בבב"ב שטוה פרק
[עגלה ערופה]. א"ר יוחנן
יראת ה' תוספי ימים זה
מקדש ראשון שעמד ת"י
שנה ולא שמשו בו אלא
שנה שער כהנים. ושנות
רשעים הקצבה זה מקדש
שני שעמד ת"כ שנה
ושמשו בו יתר (מש)
[משלש מאות] כהנים
[גדולים] בו. [מפני מה]
הרהר [שילה] מפני שהיו
בה ב' דברים, ביוזין
קדשים וגדולי עריות כו.
ומפורש במסכת שבת פרק
[במה בהמה דף ג' ה].

תוס' ישנים (המשך)

כ"פ"ק (דברכות) [נשבת ח,]
[נ] דבני תרומה גדולה לא
תשירי דאפשר ליה למיעבד
דנשפולא דמטה אחת
דמטת ל כל הבר, אלא ש"מ
דמעשר עני לאו מתחלה על
זוה פירוטה. אך אי לית
זוה פירוטה אין לו זה
פירוטה ולכן נ' לחמשו על
כך. ולא שמשו בו אלא
ז"ח כהנים. ר"ת גרים
שמונה כהנים ולא גרם עשר
ז"ח וחמש מדברי הימים
מזכירה שמונה [דז"ח א,
לן] הוא אשר כיהן בבית
אשר בנה שלמה בירושלים,
עד היולדק לא מתחיל רק
הבית והיולדק המשיע לא
הקשיב ספקי בגולה,
ואחמדין קשתי פנתם פי
קלה] הני עון לו את כרמי
שלו, שעמדו שמונה
[נשולא כל ראש] [כהנים
גדולים בבית ראשון]. ואומר
רבינו שיש שם כתוב שמונה
עשר כמו כפרים שלנו.
ומיהו ים גורמים שנים עשר
וקשתיב מלכות שהיה בבית
הבית מתפתח שימש
בכהונה גדולה ואחמדין בני
תחמו, ושכבו ומתחיל שנים
עשר עד היולדק. ומה
שמונה בני עוריה הוא אשר
כיהן בבית ראשון, לא נצי
למימר שהיה ראש לכהנים,
אלא הכי פירושו הוא אשר
עשה אותם גברה אגבר
בנוהיה שהלך על המזבח
להקטיר, כדכתיב [דז"ח א,
לן] [ותן יולדק] ויבא
לחרינו עוריה הכהן ויאמר
לו לא נצי עוריה להקטיר
וגו'. מיהו קמא אחאי לא
תשירי ייודע הכהן בבית
ראשון, ושמא אחד מהם
היה. ויהי שם בן היולדק
הכהן לא תשירי ככהני דבית

וזכירו' דמאי פ"ה פריך וחסה חייבת דנמתי ותתן (פ"ה) חלת
עם הארץ והדממע פטור מן הדממי והוה מני לשנויי התם בחלה
שהפרישה עם הארץ גופיה שמיקן לו גבל חצר בטערה וכדמפרש
עלה התם משום דלימת קדשים עליו ואינו נותן לכהן דבר שאינו
מתוקן והא דהלכא מיירי בהפרישה

חצר אלא ר' אושעיא הוא דמפליג
התם הכי אכל סוגיא דירושלמי דפ"ה
כ"ר יוחנן דלא מפליג דפליג על רבי
אושעיא ואמר הוא הדא הוא הדא
ומשני בשם ר' יוסי ז"ל מנינא ז"ש
היא ותני כ"ר ר"ש בן יהודה אומר
משום ר"ש חלה ז"ש ממיינין ז"ה
פטורים ופריך כלום אמר ז"ש אלא
דבר שהוא לזריעה אינו גולמי לזרע
לזהמה קמח לעורות שמן לנר שמא
אינו פטור פי' כל הני דמתן להו התם
לפטורא דממאי ז"ש [ומשה ג] ולהכי
קשה ליה כלום אמרו ז"ש לחייב
להפריש דמאי בחלה א"כ יחמירו
נמי בכל הני דמפליג דמאי ומדנקט
מתניתין ק"ו חלה ליה נקט כל הני
לחייבא ש"מ לאו ז"ש היא ומשני
אלא דמגבל עיסתו זמי פירות פירוש
הא דפטרה מתניתין ז"ש ז"ש כ"ק
לגבל זמי פירות דלא הוכשרה כדי
שלא תקבל עומאה וכיון דטרמ כולי
האי מסתמא תקיני נמי תקנה
דרי' אלעזר איש צדמותא הוא הא
כרנן לא פירש רבי אלעזר איש

צדמותא הוא דפטר דממאי היכא דגבלה זמי פירות אכל רבנן פליגי עליה ואם כן לית לן לאוקמא מתניתין כיחידאה ומשני אלא
כ"ר יוחנן כאן צעושה צדמותא כאן צעושה צדמותא דפ"ק שטרח להציא גבל צעושה צדמותא ודאי תקין והדר קאמר
אלא כ"ר אלעזר פירוש אי נמי איכא לשנויי כ"ר אלעזר כאן וכלן צעושה צדמותא אלא צדמותא אלא צדמים אינו נאמן עד
שיקבל עליו צדמים וכה צדמים און קיימין כלומר מתניתין דפ"ק דמתארח אלאו דאקילו רבנן גביה וכדמנינא פרק קמח דחלה
צדמותא הלוקח מן הנחמס ומן האשה צעושה למכור צדק כר"ך להפריש חלת דמאי מצבל הצית ומתארח אלאו חין כר"ך להפריש
חלת דמאי אלא חלה של ודאי עבר כר"ך מיקון דמנינא צדמותא צדמותא עסיס מעבל זין צדמתי חלה לתרומה זין הצדקים
תרומה לחלה מה צעושה עשוי וחלה לא תחלע עד שיזיח עליה תרומה ומתומה לא תחלע עד שפירש חלה:

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחבירו ע"זי הראיה. ולא דווקא נחמס אלא אפילו כל אדם נמי מפרשין והן
שלו כדאמרינן צדמתי מסכת סוטה (דף מה.) עמד והתקין להם הלוקח פירות מעט הארץ מפרש מהן תרומת מעשר
ונתנה לכהן ומעשר שני עולה ואוכלו צדמתי ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה והא דלא אמרינן נמי
תרומת מעשר מפרשה והיא שלו וימכרה לכהנים ויטול דמיה ז"ל כיון דדבר מועט הוא שאינו אלא חלק אחד מק' ועוד דמיה
מועטין שהוא כר"ך למכרה צול שאין לה אוכלין מרובין תקיני רבנן שיתננה לכהנים:
ולא שמשו בו אלא ר"ח כהנים. ר"ח גרים שמונה כהנים כדכתיב והיה צדמתי צדמתי (א ה) עוריה אשר כהן צבית אשר
בנה שלמה אמריה אחיטוב לדוק ש"מ חלקיה עוריה שהיו והוא ה"ן כהגלות ו' את יהודה אמנם בכל הספרים
ובספרי (פרשת פנחס) וצירושלמי גרסינן ז"ל כהנים וז"ל לקיים גרסתם הספרים והן כהנים גדולים היו עד היולדק וכו' ובגני
כהונה שמתקיינין לכל אחד סגן תחתיו הרי ז"ח כדאשכחן בסוף מלכים דקא חשיב לכהן גדול וסגן שלו כדתיב ויקח
רב טבחים את שריה כהן הראש (ה) ומשנהו לפניו וא"ת אי"כ צבית שני נחשבו נמי סגני כהונה אי"כ הוה ליה למימר קרוב לש
מאות כהנים גדולים ששימשו בו ז"ל הא לא קשיא דצבית ראשון נקט שפיר ז"ח הן וסגניוהו לרווחא דמיתתא דלפילו אח"ל אי
אפשר שלא יאירע אונס לכ"ג צדמתי דלא אירע פסול לכ"ג דצדמתי להן אכל צבית שני כיון דכל אחד לא הוציא שנתו נקט ג' מאות
לרווחא דמיתתא דלפילו אח"ל דמסתמא לא שימש הסגן תחתיו כיון שלא היה כ"ג אלא יו"ה"כ אחד מיתתא דלא שכיחא הוא שבו צדמתי
אירעו אונס ושימש סגן תחתיו אפילו הכי לכל הפחות קרוב לג' מאות היו אי נמי ז"ל ד"ח כהנים דקאמר היינו מפנתם ואל"ך
שניתנה לו ולזרעו אחריו וכן משמע בספרי לכן אמור הגני נותן לו וגו' מלמד שעמדו ממנו צבנין ראשון ז"ח כהנים וצבנין
שני פ' כהנים וכו' וצבנין ראשון קרי ממשכן ואל"ך עד גלות הארץ וכן יש צירושלמי צדמתי צדמתי שהיו משמשין הוא וצנו וכן צנו שימשו
ז"ח כהנים והא דקאמר הכא צדמתי זה מקדש ראשון שעמד ד' מאות ועשר ולא שימשו בו אלא ז"ח משום דצבנין למימר מקדש שני שעמד
ד' מאות ועשרים ושימשו בו קרוב לג' מאות נקט נמי מנין צבית ראשון ומיהו אותם ז"ח כהנים לא שימשו כולם צבית ראשון וה"פ ושימשו
בו ז"ח כלומר שימשו בו כהנים כל כך עד שהשלימו לחשבון ז"ח עם אותם שימשו מעיקרא וכן מלאתי צדמתי הימים אלעזר פנחס
אביטוב צקי עוי ורחיה מריות אמריה אחיטוב לדוק אחיטוב עוריה יוחנן עוריה אמריה אחיטוב לדוק ש"מ חלקיה עוריה שריה
יהודק אמרי אחיטוב צקי פנחס עדי שריה פי' ז"ח כהנים ולא שריה חלה ז"ח כהנים גלה צבנות יכניה גלות קשתיב צדמותא ז"ח
כהנים אלא אותם שימשו כל ימיהם אכל שריה שגלה צבנות יכניה כדמיתא בסוף מלכים והיולדק שגלה צבנות דקשה לא קא חשיב
והר"ר יעקב זש"ה אמר לנו זש"ר יקותיאל הגוי מורמיש"א דעוריה לא היה צימני שלמה אלא היינו עוריה שהיה צימני עוריה ולפי
שנסקר נפשו על עבודת צבית המקדש כשצא עוריהו לשרת וחירף אותה כדכתיב צדמתי הימים (ב כו) לכך נקרא על שמו ויישר לפניו
ושבו מלאתי כן צב"י דצבית הימים שפירשו תלמידי רב סעדיה ז"ל והא דבספרי איכא שצבית שני היו שמונים כהנים וצירושלמי איכא
נמי הכי ואמרי לה פ"י ואמרי לה פ"י צדמתי לה פ"י צדמתי אמרי ג' מאות יש לומר התם לא קשתיב אלא כהנים שיזאו מפנתם:

שני, וכן יוחנן בן נרצא צ"י מקום שהגו (פסחים ט, א) ושמה לא האריכו ימים. רבי יוחנן בן ברוך. נפרש עומגניר עד יד פיה, אך שם כהן ר' יהודה בן מרזא.

לפי ששלת. יוחנן כהן גדול שגור על הדממי צדמתי צדמתי עגלה
עוריה (דף מה.) : המוציא מחבירו עליו הראיה. מני אפרישה
ואפקעיה משום טבל אין זו אלא ספק גזל לויים ועניים חוץ
מתרומת מעשר צדמתי מעשר ראשון אותה יתן לכהן שיש אחסור ועון
מיתה צדמתי וללוי והעני יאמר הצדמתי

לחיה שלא עישר עם הארץ ונפשו שלקחתי
ממנו: נפרשו ונסקו. שהרי יש זו
אחסור לא תוכל לכול בשעריך ו
יפרישו כדי לתקן טבלו והואיל ולא
פקדי ציה מדי דהא אינהו נפשיהו
הדר קא אכלי ליה צירושלים: חונטין
אוסן. (מן) הנחמטומין כל י"ב חודש
משנה לשנה הממונים מתחדשין
ומכנידין למנזא עלילות לגבות ממון
כשהן מתחדשין: לא אטרחונהו.
וסמכו לומר שרוב עמי הארץ
מעשרין הן: פורסי. פקדי המלך:
ששה

אלא [א] י"ח כהנים גדולים ושנות רשעים תקצנהו זה מקדש שני שעמד
ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם
מ' שנה ששמשו שמעון הצדיק ושומונים ששמשו יוחנן כהן גדול עשר ששמשו
ישמעאל בן פאבי ואמרי לה י"א ששמשו ר' אלעזר בן חרסום מכאן ואילך צא
וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו (ה) א"ר יוחנן בן תורתא ז"מכני מה
חרבה שילה מפני שהיו בה שני דברים גלוי עריות וביוזין קדשים גלוי עריות
דכתיב? ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל ישראל ואת אשר
ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד ואע"ג דאמר ר' שמואל בר
נחמני א"ר יוחנן כל האומר בני עלי חמאו אינו אלא טועה מתוך
ששה

הגהות הגר"ח
(א) נמי לא הוציא
שמו אחר ר' יוחנן
בן תורתא וכל כך
למה לפי שהיו לוקחין
אחרת בדמים דאמר
ר' אפי תרובא דרבי
עיילה ליה מרתא בת
בייתוס יבנאי מלכא
עד דאוקמה ליהישע
בן גמלא ככהני הרבתי
ואמר ר' יוחנן בן תורתא
מפני מה:

הגהות הגר"ח
[א] נגרא ולא עשמו בו
אלא כפי שער. ל"ל ועיין
בפירושו על דברי הימים א
סימן י' פסוק ל"ו):
מאמר ראשון מפרשינן.
שהו עמי הארץ מוללין
במשפחות ולא היו מפרשינן
אלא תרומה גדולה (ב"ח
ז.) כל האומר בני עלי
חמאו. חלש אש, אינו
אלא טועה. ומיהו צבנין
קדשים חמאו (שבת נה.).
תוס' ישנים
ולא אמריהו רבנן.
וא"ת הא אמרינן כהונה
ב"ח מ, לן] הקדש שיה מיה
שחיללו על שיה פקוטה
מוחלל, והוא הדין למעשר
שני, ונסי דלא אטרחונהו,
לחללו מיהא בשוה פקוטה.
וה"ל דאפילו מוחלל לא יחיל
לזרעו לתקוטה שריה.
לעשות כן כדכתיב חמאו.
מיהו צבנין צ"י הקדש
[סא.] הו שמשע קמ
דמעשר שני לא מיהי לחלו
בשוה פקוטה, דקאמר
מערמינן על מעשר שני,
כי"ד, אומר אדם לזרעו וצנו
כ"י לא נסח מעות חלו
ופדו כהן מעשר שני, והני
במעשר שני בזמן היה
דרבנן. וזמן היה מה
הערמה כר"ך כיון שהיה
מנה שחיללו על שיה פקוטה
מוחלל אפילו [לכתחילה]
[כט, א] גבי הוא גנבה
לדאמריהו לכתחילה. ק"ך אי לית
[א] דכדאמר ר"י מתיא לזר שביעית חשוד על מעשר, והוא יכול לחללו על שיה פקוטה, הכי הווא גיוולא אמרינן

מאמר ראשון מפרשינן. שהו עמי הארץ מוללין במשפחות ולא היו מפרשינן אלא תרומה גדולה (ב"ח ז.) כל האומר בני עלי חמאו. חלש אש, אינו אלא טועה. ומיהו צבנין קדשים חמאו (שבת נה.).